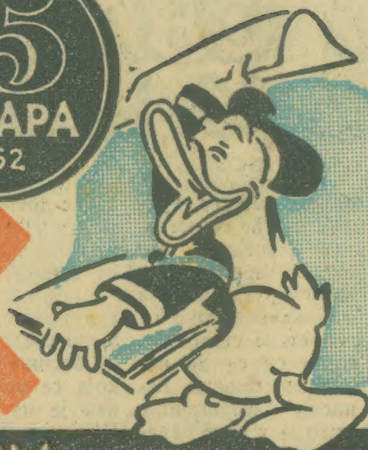
ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

15 ДИНАРА 1952

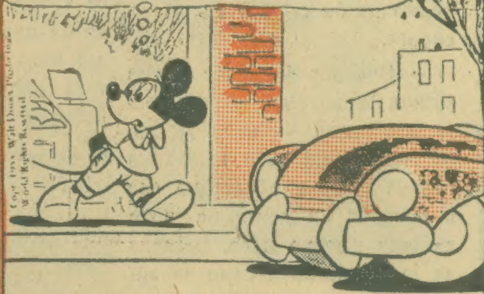

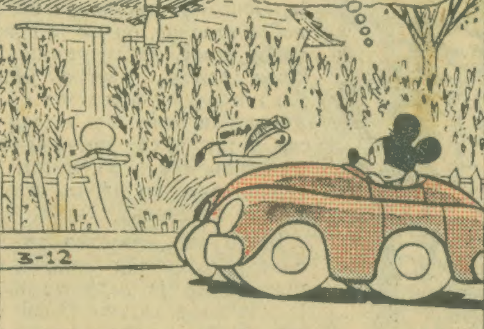
ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVII — Број 180 — Субота, 11 јун 1955

Повратак и борба с двојником 2

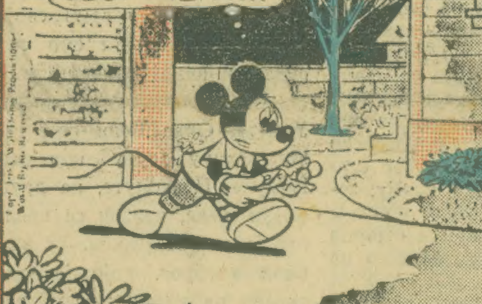

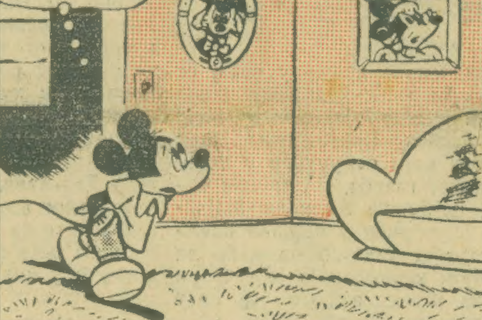

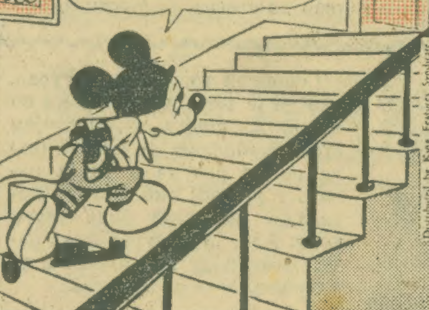

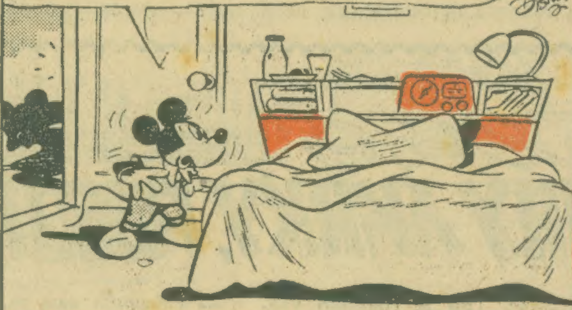

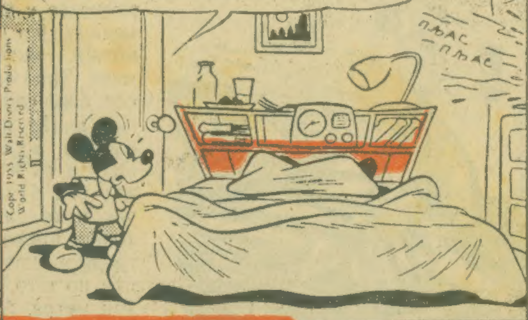

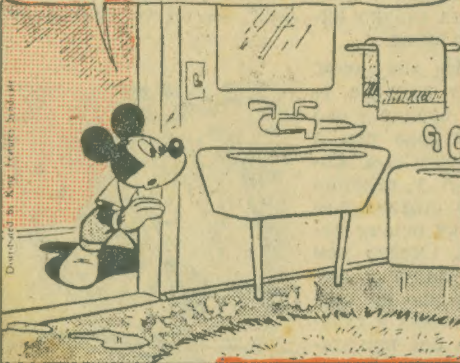

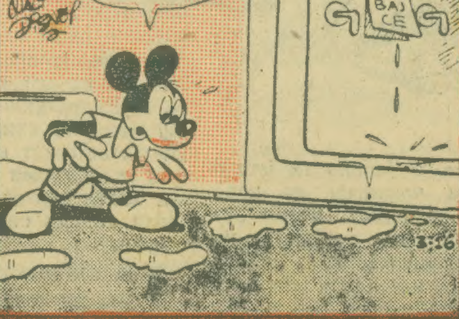

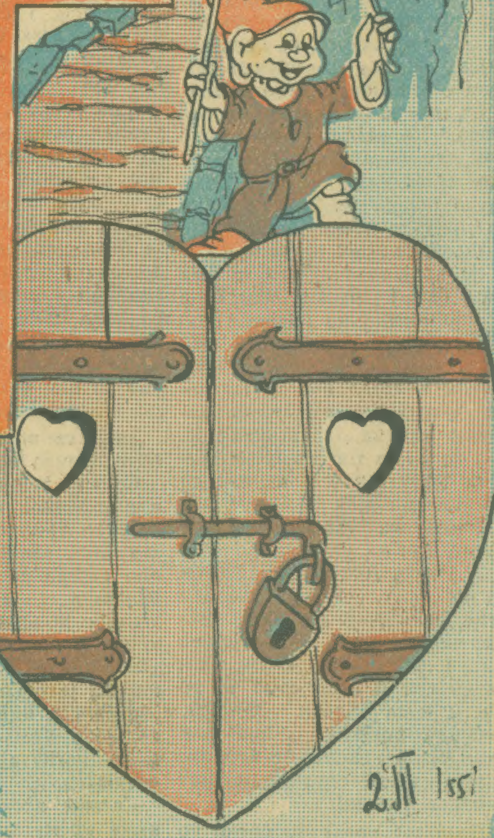

ПУТОВАЊЕ У МАШТИ НА НЕБО И ЗВЕЗДЕ

Приближујемо се времену кад ће се остварити давнашњи сан човеков: лет на Месец и друга небеска тела. Некадашње маштање на путу је да постане стварност. Проблем којим су се до недавно бавили занесењаци, песници и писци фантастичних романа прешао је у руке научника, који помоћу математичког, астрономског и техничког знања којим располажу доказују да је лет у васиону могућан и да ће се збити у догледној будућности.

Тежња да се полети у небо стара је колико и цивилизација. Небеске појаве одвајкада су интересовале људе, па се врло рано јавила и жеља за њиховим ближим упознавањем и објашњењем. Примитивном човеку то је изгледало неостварљиво ако не оде тамо, на лице места, и лично се увери. Али, како доспети на небо? Којим превозним средством? Човек је пажљиво посматрао све оно што се диже увис: птице, лаке предмете кад их захвати ветар, дим и пламен. Једним од ових начина, дакле, могло се стићи на небо. Није се сматрало да је оно баш много високо, што сведочи грађење вавилонске куле, преко које су људи мислили да ће доспети на небо и видети од чега се састоји.

Птице су привлачиле највећу пажњу, јер могу дуго летети и по вољи мењати правац. Зато су птичја крила омиљено средство за лет. Лик једне богиње са птичјим крилима која се покрећу рукама сачуван је на саркофагу Рамзеса III, египатског фараона из XX династије, док је вавилонски бог Мардук имао велика крила независна од руку, као што показује један барељеф. Крила су имали и други богови: египатски бог сунца Ра, асирска богиња неба Астарта, божански гласник у грчкој митологији Хермес, итд.

У жељи да се изједначе с боговима, смртни људи сами праве себи крила. Митолошки проналазач и архитект Дедал, који је саградио познати лавиринт за критског краља Миноса, замерио се овоме, па је морао да бежи са Крита. Он себи и свом сину начини крила од птичјих пера улепљених воском и обојица полете. Али, Икар се лакомислено дигао сувише високо, те сунчева топлота истопи восак, пера почну отпадати и он се сруши у море, док је Дедал успео да стигне на друго острво. Лукијан из Самосате приче како је два орловска крила причврстио себи за рамена, а при њиховим крајевима наместио дршке за хватање. Пошто се неко време вежбао у летењу, дигао се једног дана високо, чак до Олимпа, па изнад облака и најзад стигао до Месеца. Нешто друкчије летео је германски легендарни јунак Виланд. Он је начинио одећу и крила од јастребовог перја и тако побегао од незахвалног краља у чијој се служби дотле налазио. Слично њему летео је, према миту канадских Индијанаца, један човек који се увукао у кожу великог галеба. По другом миту, из Јужне Америке, Мајчаул је, обучен у перјано одело јастреба, узлетео на небо за својом женом, која је уствари била птица, а потом се опет вратио на Земљу.

Друге људе су саме птице носиле на небо. Међу њима је ваљда први Вавилонац Етана, кога је орао, коме је он раније помогао у борби против змије, носио према небу. Земља се под њима све више смањивала, а кад је сасвим нестала Етану обузе страх и он нареди орлу да стане и да га врати на Земљу. Од страха се укочио и није могао додирнути небо и Раја Мудас, кога су његова жена и њене сестре, кћери владара неба Индра Деве, хтеле да однесу на својим крилима у очево царство.

Можда известан напредак претстављају птичје запреге. Тако се попео на небо велики ловац Нимрод, бацио стреле на бога и, пошто су се оне вратиле крваве, мислио је да га је убио, па се спустио на Земљу. Персиски песник Фирдуси прича о шаху Кај Каусу који је хтео да се освети боговима. Да би доспео на небо, дао је да се начини направа за летење слична престолу, у коју су упрегнута четири орла. Изнад њих, на четири копља, причвршћени су јагњећи бутови. Да би дохватили месо, орлови полећу и носе Кај Кауса све више и више. Али, богови су недостижни и заморени орлови спуштају се са шахом опет на Земљу. На сличан начин у нашој народној причи долази Соломун до неба. Њега је мајка проклела да не може умрети док не измери небеске висине, те он седа у корпу, коју привеже за ноге два ноја. Пошто је пустио да нојеви добро огладне, он им је држао изнад главе, натакнуто на дугачак ражањ, печено јагње. Гладни нојеви полетеше да би дохватили печење и летели су све дотле док Соломун не удари ражњем у небо. Затим је ражањ окренуо надоле и вратио се на Земљу.

Ветар као средство за лет описује сатиричар Лукијан. Он прича како је лађу на којој је пловио захватио силан ветар, дигао је увис и носио седам дана и ноћи. Осмога дана људи на лађи угледаше пространу земљу налик на острво, округлу, јако осветљену. То је био Месец. Васионски путници искрцаше се на њега и ту нађоше његове необичне становнике. И пророка Језекиља подигао је дух који се јавио са силним ветром и са реке Хавара, где је с Јеврејима био у вавилонском ропству, пренео га у Тел-Авив. За другог старозаветног пророка, Илију, легенда вели да је ушао у огњена кола која су вукли огњени коњи и у вихору отишао на небо.

Овог Илијиног путовања сећа се Сирано де Бержерак у свом делу о путовању на Месец, па каже да је тамо нашао Илију. Сирано је прво покушао да стигне на Месец на чудан начин. Узео је већи број боца и напунио их росом, па их привезао за себе. Сунчева топлота привлачила је росу, па је и њега уздизала у небо. Међутим, приметивши да је пошао у погрешном правцу, путник разби неколико боца и спусти се на тле. Био је изненађен кад се, уместо у Француској, одакле је полетео, нашао у Канади. Али, одмах се сетио да се то Земља обрнула око своје осе док је он био у простору изнад ње.

Сем поменутих, има и других примера летења остварених у машти људи у старо време. Тако, например, према нордиском миту, Илмарин, чувени ковач, добио је задатак да победи неку страшну штуку која живљаше у царству смрти. Да би доспео до ње, он искује челичну птицу, која га кроз ваздух односи тамо и помаже му да савлада штуку. Код нас је у Средњем веку био познат апокриф о Еноху, у коме се прича како Еноха анђели на својим крилима носе чак на седмо небо и показују му шта се све тамо налази. Витез Астолф, прича Ариосто у свом „Бијесном Роланду“, на крилатом коњу Хипогрифу долази до раја, који се налази негде у Африци, код извора Нила. Одатле до неба није далеко, те га прихвата свети Јован и у колима са шест коња одвози до Месеца. За неке историске личности такође се везују легенде да су летеле кроз ваздух или на небо. Александар Велики, пошто је освојио целу земљу, зажеле да освоји и небо, па одлази тамо на укроћеним грифонима, док је Мухамед узјахао Бурака, кобилу са главом жене и пауновим репом, и на њој прелетео пут од Меке до Јерусалима и натраг.

Бели носорог

Забачене и тешко приступачне пределе Африке посетили су многи истраживачи, а било је и људи којима није био циљ научно испитивање, него су ишли из других разлога. Тако је једног дана те крајеве посетио и Џефри Датон, који је дошао овамо да би снимио белог носорога.

— Носорог је иначе веома ружна животиња и потпуно је некорисна — вели Датон. — Африканци који хиљадама година живе у областима где и носорог ни данас не воле да једу његово месо. Изгледа да је он погодан само за зоолошке вртове, да би се приказао публици као једна од оних чудних егзотичних животиња. Једног врелог дана кренуо сам у дивљину. „Наоружан“ сам био само својом камером. Налазили смо се у екваторијалној провинцији јужног Судана, близу границе Уганде. Овде Бели Нил прави велику окуку код места Нимуле. Прекопута, на другој обали реке, налази се предео где је лов забрањен. Ту живи бели носорог, који је једва спасен од изумирања. Сад се број белих носорога полако повећава.

Бели носорог, заправо, није уопште бео, него је сивкастомрке боје. Он се разликује од такозваног црног носорога по облику главе и величини. Црни носорог има шиљасту њушку, која га присиљава да брсти лишће са жбунова и дрвећа, док бели има четвртасту њушку, помоћу које може да пасе траву. Бели носорог је већи од црног. Он може да буде дуг четири и по метра, а обим тела преко средине износи понекад и до седам метара.

Висок је два метра, а тежак око 3.500 килограма. Има два рога, од којих је предњи дужи од задњег. У једном музеју налази се рог белог носорога дуг 143 сантиметра. С таквим рогом, величином и кожом која је јака као оклоп бојног брода, он нема чега да се плаши. Док су му чуло слуха и мириса веома осетљиви, његове мале очи врло су кратковиде и изгледа да не може да види јасно предмете на већој даљини од 32 сантиметра.

Ц. СТЕРН: Суђење Робину Линку, роботу

(7)

— После толико година наговештавања и, да се тако изразим, пророчанстава, наука је најзад успела да начини робота с разумом. И, ево, погледајте шта је од тог робота постало. Убица! Франкенштајн!

Франкенштајн! Опет то ужасно, незаслужено и у суштини глупо поређење. Зар ти људи не знају да је чудовиште које је Франкенштајн начинио и које је по њему добило то име било баш од стране свог творца примора́но на недела.

Изговарајући последње речи, тужилац је драматичним гестом показао прстом на мене. А публика, омамљена његовим речима, устукнула је, као да ћу ја тог тренутка јурнути међу људе и почети да их уништавам.

Томов завршни говор био је речит, али — узалудан.

— Робин Линк је људско биће по свему, сем тела. Његово тело је машина, а машине служе човечанству. Ум Робина Линка функционише на исти начин као и наш, само је, то сте и сами видели, хитрији. Господо поротници, ако мог брањеника прогласите кривим, знајте да ћете осудити на смрт невиног човека!

Прелетех погледом преко поротника, судских службеника, публике. Том је говорио узалудно, као да говори у празној соби. Тражио сам макар најмањи знак саосећања, разумевања, али ништа слично нисам могао да откријем.

Али, ипак... На лицу оног младог репортера који ме је од самог почетка бранио у својим чланцима открио сам и саосећање и разумевање. Само на његовом. А у судници је било неколико стотина људи. У том тренутку осетих неизмерно очајање. Осећао сам се тако свега једанпут у животу: кад сам наишао на мртво тело доктора Линка и схватио да сам остао без пријатеља и заштитника.

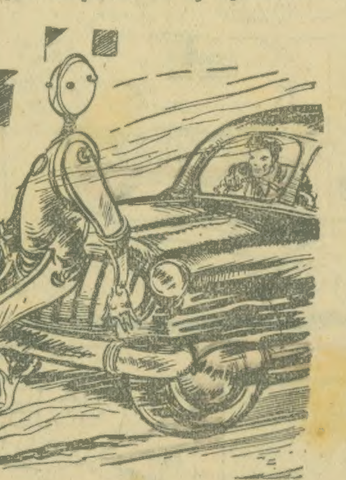
Тада се порота повукла да би одлучила моју судбину.

Суђење је прекинуто и мене, под стражом, поведоше у ћелију да тамо сачекам почетак завршног дела процеса. Да бисмо стигли до ћелије, која се налазила у једној суседној згради, морали смо изићи на улицу и њоме проћи двадесетак метара. Пред зградом суда стајала је гомила радозналаца, јер за све није било места у судници. Том је ишао поред мене, погнуте главе и веома потиштен.

Сасвим неочекивано, он се наже према мени и стаде да ми шапуће:

— Обмануо сам те, Робине. Обмануо сам те својим уверавањем да ћемо успети. А ми смо изгубили, знам то... Робине, — он се притом обазре

око себе — једино ти још остаје да покушаш да побегнеш. Сад одмах. Бежи! Можда ћеш негде успети да нађеш скровиште и да живиш далеко од нас људи. Бежи, Робине. Чујеш ли? Бежи! Шта оклеваш? Потрчи!

Говорећи то, он ме је гурао, као да је тиме желео да ми помогне да трчим, да развијем брзину. Мислим да је тада био на ивици разума и да је напетост у којој смо живели последња два дана била узрок томе. Али, ја га зграбих за раме, желећи да га умирим и уразумим.

— Не, Томе, — одговорих. — За мене нема места у вашем свету. Где бих се ја могао сакрити? Ја ћу примити...

А тада, ја заиста потрчах. Мислим да сам чак срушио оба стражара који су ме пратили. Претрчао сам, верујем, више од петнаест метара пре но што је пригушен крик окупљеног света показао да су и остали видели оно што сам ја спазио.

А ја сам неколико секунди пре осталих видео оно што би се, тамо на улици, неминовно претворило у трагедију. Наиме, један дечак на ролшуама изгубио је равнотежу. Ја сам видео угибање његовог малог тела, тај први наговештај пада. А видео сам и кола. Долазила су приличном брзином, низ улицу. Што је било најстрашније, шофер је возио необазриво, забављен посматрањем гомиле искупљене на тротоару пред судом.

Све оно што је у вези са отстојањима, мерама и бројевима невероватном брзином уклапа се у моме мозгу у једну целину, јер он је по својој суштини математички инструмент. Знао сам да ће дечак пасти баш пред сама кола. Знао сам да ће шофер, са својим спорим људским рефлексом, видети то и покушати да кочи кад већ буде касно. Знао сам чак и то да ће десни предњи точак прећи преко дечаковог грудног коша и да ће га кола, пре но што стану, вући два до три метра. А то је довољно да малишан изгуби живот.

Било ми је потребно само пола секунде да, на основу дечаковог посртаја и његове даљине од кола, предвидим читав ток и исход несреће. И још две секунде да, брзином за коју ниједан човек није способан, стигнем до дечака. Нашао сам се између њега — он је у међувремену већ био пао — и кола која су долазила. Нисам имао времена да га зграбим, јер бих га притом, у брзини, свакако тешко озледио својим металним рукама. Значи, морао сам да зауставим кола.

Поставих се, упола клечећи и са истуреним десним раменом, у положај за који сам израчунао да ће ми омогућити да искористим сву своју снагу. А онда је метал ударио о метал. Као што сам предвидео, хладњак кола ударио је у моје десно раме. Кола, због тога што су била много тежа од мене, гурала су ме метар... два... три. Моја стопала, пљоснате плоче од отпорног материјала, која сам свом снагом био зарио у асфалт, остављала су иза себе две дубоке бразде.

Најзад, уз пригушено кркљање мотора, кола стадоше. Моје пете биле су на дванаест сантиметара од палог дечака.

Кад сам се усправио, моја десна рука висила је беспомоћно, као што сам уосталом и предвиђао, а десно раме било је претворено у безобличну масу искривљеног метала. На масивној предњој плочи, која је чинила, да га тако назовем, мој грудни кош, видела се дубока бразда. Да је зарез био само један сантиметар дубљи, ко зна да ли би дечак извукао главу. Јер, у том случају неминовно би био оштећен један електрични разводник без кога ја претстављам само гомилу метала.

(Наставиће се)

МАКЕДОНСКЕ „САЏИЈЕ“

За време турске владавине, у Србији није било пошта. Званичну преписку носили су татари, сурутџије и сеизи. Приватни свет, нарочито трговачки, био је упућен на самог себе. Због тога је у Србији и у свим областима турског царства постојала једна врста приватне поште, коју су обављале такозване сахије, писмоноше по занату. Они су тај посао вршили као неку јавну службу са знањем и под заштитом власти. Сахије су носиле нарочита одела, а на подвезу испод колена леве ноге имале су звоно или прапорац, да би се чуло кад долазе. Ишли су мирно и слободно по целој Турској. У Македонији су ти људи познати у народу под именом „саџије“.

Људи из многих наших крајева ишли су стотинама година у печалбу, у разне земље света. Македонаца је било и у најудаљенијим местима. Један се нашао у Адис Абеби, где је изучио кројачки занат и постао дворски кројач. Такав је био њихов живот. Дуга је то прича, пуна болних појединости, јер су се многи печалбари одвајали од кућа и по неколико десетина година. Враћали су се кад их већ изда снага, или се никад нису ни враћали. Умирали су по рудницима и скелама туђих градова и земаља.

На дому су остајале жене и ситна деца. Жене су радиле не само кућне послове, већ и све пољске радове на својим посним њивицама. На леђима су довлачиле дрва из планине, неговале старце и подизале децу. Биле су то жене-мушкарци.

Године тешког, неизвесног чекања оживљавала су само ретка писма из далеке земље, на која је исто тако чежњиво чекан одговор. А кад би се деца распитивала о очевима, мајке би им одговарале да ће скоро стићи саџија и рећи како је њихов татко. Ево како је изгледао долазак саџије у једно македонско село.

Дечаци су се, као и увек, играли у дворишту све док се сокаком није разлегао звук клепетуше. Одједном је настао тајац. А тада су сви истрчали на сокак. Одоздо је величанствено корачао бео коњ натоварен јутеним бисагама, с клепетушом о врату. За њим је ишао стари саџија. Као скамењена, док су им у недрима лупала мала срдашца, деца су чекала да саџија стане и пред њихову кућу. И он би заиста стао, позвао домаћицу и предао јој неки замотуљак. А онда је продужавао даље, до следеће куће, да и у њу донесе радост.

Саџије су биле веза између печалбара и њихових домова, па је зато њихов долазак био велик догађај за печалбарска села. Група села имала је свог саџију. Неколико пута годишње саџије су одлазиле у стране земље, обилазиле градове, скупљале новац и писма од печалбара и затим се враћале у Македонију. Било је међу њима и неписмених, који су се служили рабошем, али се никад није догодило да неки саџија затури пошиљку или да је погрешно преда.

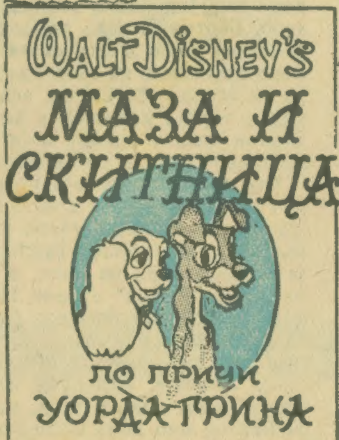
До Велеса саџије су путовале на коњима, а одатле су продужавале возом; разуме се, после изградње пруге нормалног колосека Солун—Скопље. На повратку опет су ишли преко Велеса, узимали своје коње од сељака код којих су их били оставили и одлазили у Дримкол или у друге печалбарске крајеве.

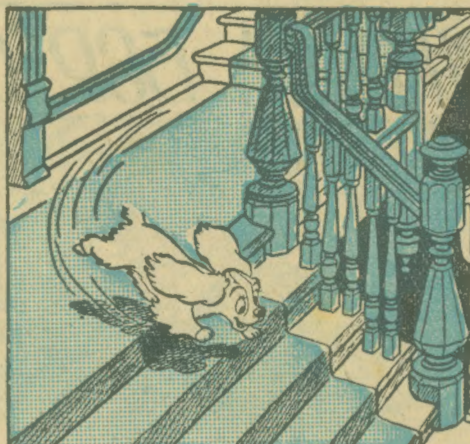
Своје услуге саџије су наплаћивале од самих печалбара, у новцу који је тамо важио. Плаћало се према вредности пошиљке. Ако је сума златника коју је печалбар слао породици била већа, морао је дати саџији и већу „поштарину“. Занимљиво је да су саџије предавале баш онај новац који су примиле од самог печалбара.

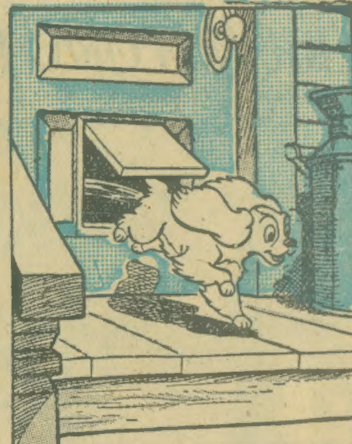
Преко границе саџије су преносиле новац на разне начине, већином у кожном силаву — ћемеру, који су опасивали око голог тела. Ћемери нису служили само за пребацивање новца преко граница, већ и за случај напада пљачкаша. Саџије су носиле све пошиљке на ризик онога који их шаље. Другог излаза није било.

У току Другог светског рата саџије су се опет појавиле. Наша је земља била раскомадана, па су се македонски печалбари нашли у разним њеним деловима. Зато је обновљен саџиски занат. Само, ове нове саџије били су илегалци, који су тајно прелазили границе и ишли за Србију и Хрватску. У већини случајева они су припадали Народноослободилачком покрету, па су за његов рачун извршавали разне задатке. Дошавши у печалбарска села, они су причали о успешним борбама партизана у разним крајевима наше земље. Један од тих саџија први је донео и фотографију друга Тита у западна печалбарска села.

Саџије су сада само прошлост. Многи су од њих живи и данас, али више не путују. Њихов занат је занавек нестао, јер у Македонији нема више печалбарства. Сада људи налазе себи посао у свом крају, у својој земљи. Враћају се и они који су из Македоније отишли давно, пре неколико деценија.

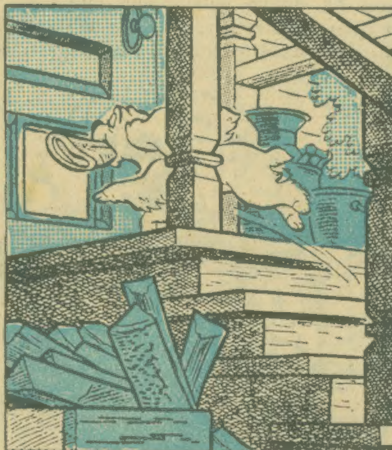

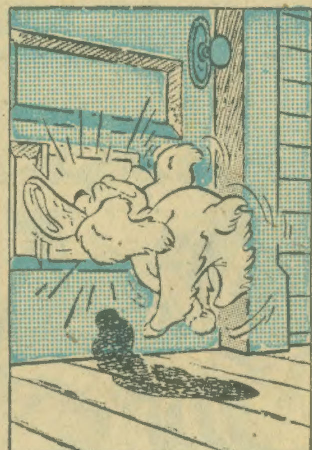

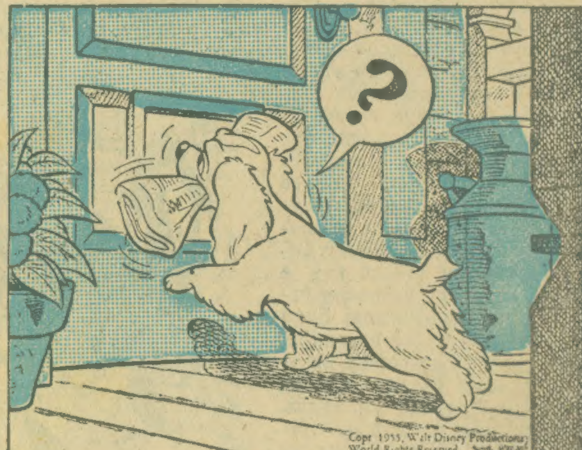

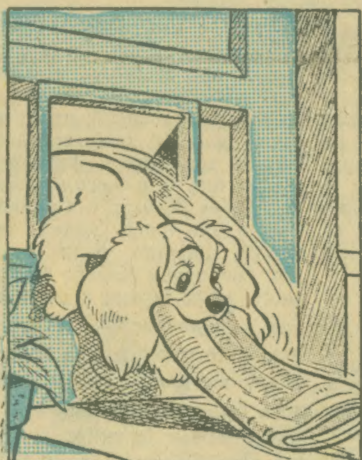

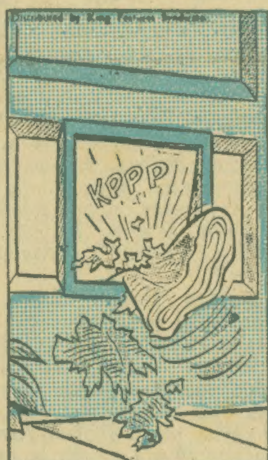

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

БУРЕ НА ЈАДРАНУ

Тридесет првог маја, у 4,30 изјутра, у Сењком Каналу потонуо је један мањи помоћни брод Југословенске ратне морнарице. Том приликом изгубило је живот 26 чланова посаде. Несрећа је настала услед јаке буре која је у то време беснела у том пределу.

★

Ово није прва несрећа коју је проузроковала бура на Јадрану, али је највећа колико се зна. Бура је углавном зимски, сув, хладан ветар који се с копна, с Динарских Планина, као слапови спушта низ стрмо приморје према Јадранском Мору. Она дува на махове: сад слабије, сад јаче, а некад као оркан снажно. Може да потраје и по осам дана. Почиње веома нагло, а полако јењава. Она доводи и до снижења температуре. Тако је 23 јануара 1907 године забележено да је температура за време буре пала код Трста на минус 13 степени Целзијусових, а код Сења 11 фебруара 1929 године на минус 18 степени.

Бура настаје онда кад је ваздушни притисак на приморју много мањи него у пределима северно од Динарских Планина. Најјаче дува уз обалу и на самој обали, затим у уским приморским драгама и прелазима на горском билу.

Брзина буре се мења, од 60 до 120 километара на час, односно 16 до 33 метра у секунду. Има и знатно јачих удара. Тако при најјачем удару бура јури од 50 до 60 метара у секунду, односно око 180 километара на час. Она је нарочито честа и снажна у појасу Ријека—Задар, у околини Дубровника, затим у појасу Бока — Улцињ, али највише од ње трпе Кварнер, Сењ, Шибеник и Груж.

Приморци на разне начине знају да претскажу када ће настати бура. Кад облаци обавију врхове брегова, онда они кажу да ће посигурно настати бура. Тако је за Кварнер и Северну Далмацију знак за долазак буре кад облаци обавију Велу Учку, кад обавију брдо Осор на острву Лошињу онда је то знак да ће бура настати у том пределу, али пре свега кад облаци обавију Велебит, који се види из средње Далмације. За јужну Далмацију знак за долазак буре су облаци на Биокову, Снијежници и неким врховима у Боки Которској.

Бура знатно утиче на живот људи, на животиње и биљке. Овде ћемо навести неколико примера утицаја буре. Својим механичким деловањем, због велике разорне снаге, бура може знатно да оштети зграде и бродове и да омете поморски саобраћај. Она чупа дрвеће, обара људе, кровове с кућа, кола с коњима, а задржава и кретање возова. Четвртог јануара 1889 бура је дохватила празан теретни воз на прузи Меје — Пласа, откинула осам вагона и оборила их преко високог насипа, где их је потпуно смрвила.

Бура је важан чинилац и у довођењу чистог планинског ваздуха, који меша с топлим морским ваздухом, те тиме освежава људски организам. Она је важан чинилац и у друштвеном погледу. Где бура влада, ту се праве куће с ниским крововима, а насеља се подижу у заштићеним местима. Њен утицај види се и у начину гајења шумских и пољопривредних култура; бирају се отпорније врсте и нарочито заштићују. Она знатно утиче и на формирање темперамента становника у тим крајевима, на начин њихова живота и навикава их на борбу с природним елементима.

ОД ЧЕГА СЕ ПРАВИ БРИКЕТ?

Брикет је оплемењено чврсто гориво које има облик цигле, лопте итд. Брикет се прави од ситног угља, а најчешће од рударских отпадака. То се постиже пресовањем под великим притиском. Ако угаљ нема доста лепљивих састојака, онда се додаје неколико процената смоле од каменог угља, која служи као везивни материјал. Мрки угаљ се пре тога суши, да би се смањила количина влаге.

Авантуре Ричарда Бертона

Кроз базаре исламског света пронела се невероватна вест: један „неверник", пркосећи опасности и смрти, усудио се да се увуче у мухамеданску „светињу над светињама", велику мошеју у Меки.

Не једном, већ два пута успело је Ричарду Бертону да пређе праг мошеје у Меки. И оба пута европски и амерички листови донели су његове описе овог, за немуслимане неприступачног, места. Од њега је остали свет први пут чуо колики је и како изгледа „свети црни камен", који су милиони муслимана скрушено додирнули уснама, и да је то уствари обичан метеорит.

Ту вест вероватно су највише препричавали ходочасници који су путовали с високим тамнопутим човеком који се претстављао као Мирза Абдулах, Авганистанац по народности, а лекар по занимању. Сећали су се свог страха кад је на брод којим су путовали навалила група пљачкаша. Били су већ успели да се из својих чамаца успужу до горње палубе, на којој је, као обично, дремуцкао доктор Абдулах. Џиновски Авганистанац, тргнут из свог дремања вриском уплашених жена, скочио је, дохватио тешко буре с водом за пиће и бацио га на нападаче, који су се сместа повукли.

Касније, док се караван с муком кретао кроз голе, суре клисуре у близини Медине, напали су их бедуини. Настала је паника: жене су покушавале да заштите своју децу, камиле су јуриле на све стране, а збуњени мушкарци нису ни помишљали да се бране. Тада се, надјачавајући уплашене повике жена и бојне покличе нападача, зачуо заповеднички глас Авганистанца Абдулаха, који је од свог момка тражио да му принесе вечеру. Његов мирни глас као да је вратио присебност нападнутима и они су лако одбили нападаче.

Није онда никакво чудо што су се људи који су с њим путовали склањали да би га пустили да пре њих приђе „светом камену" и што су стрпљиво чекали у дугачком реду док се он, дуже но остали, задржавао крај њега.

Тек после другог „ходочашћа" у Меку свет је чуо за име Ричарда Бертона, за кога се тврди да би с највише права могао да носи титулу „краља авантура". А он је и пре тога имао безброј узбудљивих и опасних доживљаја. Дванаест година провео је у Индији и Персији као војник и истраживач и за то време проучавао је обичаје и начин живота муслимана.

Џиновског раста, снажне телесне грађе, био је способан да поднесе и највеће физичке напоре. Усто, био је најбољи мачевалац у Европи и један од најбољих стрелаца из пушке и револвера. Неко време био је, као изврстан јахач, командант једне чете башибозлука, бесних турских коњаника. По свом знању геологије и географије могао је да се такмичи с најпознатијим стручњацима из тих области, а знао је петнаест језика и трипут толико разних дијалеката. Био је мајстор у прерушавању и често се догађало да чак ни најприснији пријатељ, у бедуину, хаџији или источњачком принцу који би се пред њим појавио, не препозна Ричарда Бертона. А као књижевник оставио је хиљаде страница превода на енглески чувене арапске збирке „Хиљаду и једна ноћ", превод с португалског Камоенсове „Лузијаде" и неколико путописа и научних дела.

Од 1854, кад је прерушен ушао у Меку, па све до своје смрти, 1890 године, Бертон није престајао да изненађује и узбуђује свет својим подвизима. Своја путовања предузимао је понекад на предлог и уз помоћ лондонског Географског друштва, некад као британски конзул, а најчешће на своју руку, колико из жеље да види нове крајеве, толико и из авантуризма.

Убрзо после „ходочашћа" у Меку, кренуо је да тражи извориште Нила, да расветли ту тајну коју су, још од времена старих Египћана, многи географи узалудно покушавали да реше. Док су други, да би дошли до извора, ишли уз Нил, њему се чинило да ће пре успети ако покуша да „пресече континент" идући од обале океана према „Мору Уџиџи", данашњем језеру Тангањики. Уз незнатну помоћ британског Географског друштва, Бертон је организовао експедицију, у којој је био само још један белац, Џон Спек. Узалуд су му домороци говорили да тим путем никад неће стићи, јер треба проћи кроз области насељене ратоборним, дивљим племенима и да туда још ниједан бели човек није прошао.

И заиста, путници су, такорећи од првог дана, морали да се боре с разним недаћама. У Долини Смрти звери су им поклале готово све товарне животиње. Ту су Бертон и Спек, а и већина носача, оболели од маларије. Па ипак, ишли су даље, застајући само кад би неки од њих добио напад грознице праћен делиријумом. Земљиште је почело да се уздиже. Изнурени од грознице, једва су се држали на ногама, хватајући се за жбуње и оскудно растиње. Пролазиле су недеље и месеци, а караван је и даље милео. Најзад, једног фебруарског јутра, пред очима им је пукла светла, мирна површина великог језера. Да ли је то „Море Уџиџи", извориште Нила?

Бертон је био убеђен у то. Недељама је у чамцу обилазио обале великог језера, уцртавајући их у географске карте. Грозница га није напуштала. А кад је експедиција већ била кренула натраг, неки Арабљани испричали су им да на северу има још једно велико језеро. Бертон је знао да, онако болестан, неће имати снаге за ново путовање, па зато одлуче да на север пође Спек с већим делом залиха и носача, а да га Бертон чека у логору који би поставили ту где су се нашли.

Кад се Спек вратио, испричао је Бертону да је заиста нашао једно огромно језеро (касније је оно названо Викторија Њанза) и да из њега, а не из „Мора Уџиџи" извире Нил, што је касније и доказано. Спек се пре Бертона вратио у цивилизовани свет, где је објавио, своје откриће, одричући свом другу сваки удео у томе, мада је Бертон био вођа експедиције. Бертон је причао да га је више заболело неверство пријатеља, но то што је покушао да му одузме његов део заслуге у овом великом открићу.

Касније, кад је као конзул боравио у Бразилији, Бертону се пружила прилика да истражује и Јужну Америку. На челу једне експедиције испитао је мало познату област Минас Герасе и, пробијајући се кроз џунглу, стигао чак до реке Сао Франциско. Кад се завршио рат који је Парагвај водио против Бразилије, Аргентине и Уругваја, у коме је он учествовао као ратни дописник, Бертон је поново организовао експедицију, овај пут на Анде.

Дуго би било набрајати сва његова путовања. Пењао се на дотле неосвојене планине у Камеруну, ловио је мајмуне бабуне на изворишту „Реке Бабуна", а као геолог, тражећи налазишта сумпора, прокрстарио је цео Исланд. Веома често његови подвизи били су потпуно бесмислени, предузети искључиво из жеље за узбудљивим догађајима. Један од таквих био је и његов одлазак у тврђаву Харар, у Сомалији, у коју пре њега никад није ступио ниједан бели човек. Јер, господари Харара веровали су да ће, према једном старом пророчанству, утврђени град задесити страшна несрећа ако у њега некажњено крочи нога белог човека. Иако је то знао, Бертон је отишао у Харар, и то не тајно као у Меку, већ право у двор харарског амира. Амир га је примио, ћутећи га гледао неколико тренутака, а затим му је, на запрепашћење својих доглавника који су само очекивали миг па да странца разнесу ножевима, дао знак да је посета завршена и да он може да иде. Због чега је тог дана амир заборавио на страшно пророчанство, то ни Бертон није могао да докучи.

„Краљ авантура" није завршио живот на неком од својих опасних путовања. Умро је у постељи, у Трсту, где је био на дужности конзула. За многе од његових подвига свет није никад сазнао, јер је његова жена спалила све његове дневнике, остављајући само научно-истраживачке извештаје и путописе.

Најбогатија збирка плаката на свету

Музеј за примењену уметност у Цириху добио је недавно најразноврснију и најбогатију збирку плаката на свету. Она је откупљена од Фреда Шнекенбургера, из Шафхаузена, и садржи 12.000 примерака. Међу њима су и листови са цртежима Тулуз-Лотрека и све оно што је у тој врсти штампе издато у току 60 година, од првог „Тулуза" до последњег „Лепена". Шнекенбургер је почео да прикупља плакате 1921 године у Франкфурту на Мајни, где је био запослен као трговачки помоћник. Једног дана узео је плакат за лакоатлетски меч између његових сународника и претставника Франкфурта, однео га кући и закуцао на зид. Овај необични украс изазвао је у њему жељу да набави још који, па је од месног путничког бироа измолио неколико рекламних саобраћајних плаката. То је био зачетак збирке. Од обичних савремених плаката прешао је и на прикупљање историских примерака, револуционарних прогласа из 19 века, изборних прогласа, објава, наредаба итд. Материјал је проналазио свуда — у забаченим париским антикварницама и малим сеоским железничким станицама. После Другог светског рата европска јавност имала је прилике да види ову збирку на изложбама у Цириху, Амстердаму, Бриселу и Диселдорфу под називом „Плакат као огледало времена".

Живот кроз 50 година

Недавно су највиђенији руски и енглески научници објавили занимљиве изјаве о томе како замишљају живот на земљи кроз пола сто лећа. Часопис „Агањок" је почетком ове године почео да објављује серију интервјуа са угледним совјетским научницима о овом питању, а британско Краљевско удружење за уметност организовало је велики јавни конкурс у чијем је оцењивању учествовало 26 највећих британских стручњака. У исто време енглески научник Лоу објавио је низ чланака о „домаћинству двехиљадите године".

Победник британског конкурса био је познати авијатичар Кен Браун. Највећу пажњу изазвао је његов план будућег саобраћаја у великим местима. По њему, улице и путеви градиће се изнад кровова кућа, а са обе стране налазиће се тротоари у облику балкона. Насеља ће се подизати у облику великих четвороспратних станбених блокова, који ће међу собом бити повезани мостовима.

Ваздух ће у двехиљадитој години бити потпуно чист, упркос знатном развитку индустрије — сматра руски научник Долгополов. Помоћу ултразвука, из ваздуха ће се уклањати прашина, гасови и друге честице.

Руски научник Трапазенко мисли да ће будуће фабрике бити без радника и закључане. Њима би се управљало из посебног центра, путем радија и електрике. На светлосној табли у командном центру, одмах ће се видети ако настане какав застој у раду или ако избије пожар. За такав случај чекају увек спремни механичари, односно ватрогасци, који одлазе хеликоптером на место незгоде.

Какав ће изгледати човек? У погледу овога, руски научници су оптимисти. По мишљењу научника Клосовског, стогодишњаци ће бити обична појава. Кроз пола столећа биологија ће располагати нарочитим екстрактом за потстицање активности капилара. По улицама се више неће сретати погурени и седи људи.

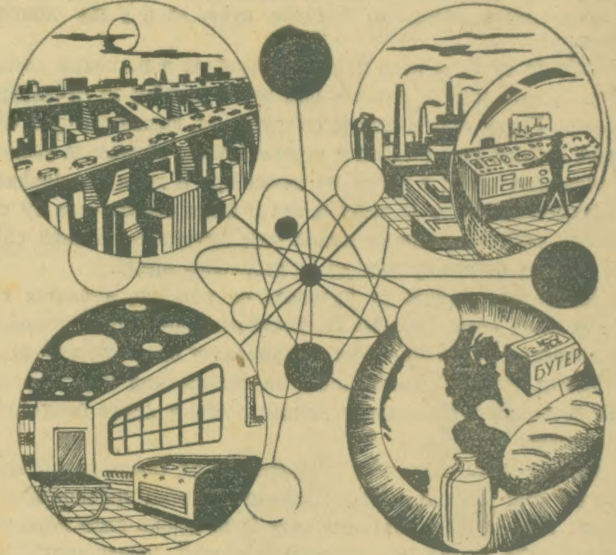
Чланови Краљевског удружења за уметност предвиђају велико побољшање медицинских, биолошких и техничких метода. Дотада ће бити откривени сви вируси. Рак неће претстављати никакву тајну, а радиотерапија постаће основ лечења. Медицина ће открити механизам душевних болести и доказати да су оне нераздвојно везане са физичким обољењима, те их треба лечити као и остале болести.

Британци су показали нарочито велико интересовање за домаћинство у двехиљадитој години. Космички зраци и сунчева енергија даваће становима топлоту и светлост. Уместо електричних сијалица, у кућама ће се налазити флуоресцентни зидови. Домаћице ће имати електричне пећи, у којима ће се месо само окретати при печењу и бити готово за минут. Један велики апарат на таваници усисаваће сву прашину у кући. Прања посуђа неће бити, јер ће тањири, чиније и лонци бити начињени од јевтине пластичне масе и после употребе једноставно ће се бацати.

Многе научнике занима и храна у будућности. Уколико прираштај становништва буде једнак данашњем, кроз педесет година у свету ће бити најмање четири милијарде људи. Британски научници мисле да би питање прехране решила интензивна култура алги и искоришћавање планктона и синтетичке хране.

По мишљењу америчког научника Еведија, питање исхране лако ће се решити производњом микробиолошких препарата. Искоришћавањем водоника као извора енергије, микроорганизми ће постати одлична храна. Они ће давати „биолошко млеко", богато масноћама, хидратима и витаминима. Он је већ направио нацрте за будуће фабрике људске хране. У њима ће се товити прасад која ће се добијати партеногенезом. Да би се то постигло, расне свиње ће бити храњене колцехином. Младу прасад ће хранити „биолошким млеком" и за месец дана она ће бити тешка 100 килограма.

Међутим, руски научници мисле да доба синтетичке хране није тако близу. Научник Захаров сматра да ће се и даље радити на добијању нових обрадивих површина, навођњавањем пустиња и каменитих подручја. Дрвеће ће се садити машинама. У Лењинграду би се гајиле трешње, у Москви грожђе, а у Архангелску јабуке. Доктор биологије Ракитин мисли да ће у 2.000 години владати благостање у погледу хране. Три жетве годишње у свим деловима света биће обична ствар. За вештачко гајење биљака не би се употребљавала вештачка киша и топлота, већ вештачка светлост и нарочити гасови који ће потстицати њихово рашћење. За све ово велику заслугу имаће електронски микроскоп, помоћу кога ће научници упознати механизам развитка биљака и начин на који оне стварају храну.

ДВА ЛЕЊИВЦА

Сили Симфонија

WALT DISNEY

Истина о хоботници

Ни о једној се воденој или сувоземној животињи није лошије говорило, нити се иједна без разлога толико клеветала као што је случај с хоботницом. Због свог изгледа, она је постала симбол грозоте и страха, мада је наука утврдила да је њен карактер сасвим другачији. Уствари, баш хоботница, или октопод, како се још назива, — коју велике јегуље и људи већ столећима тамане — има самртни страх од свега што је од ње веће.

Научник Мирон Стернс, проучавајући хоботнице у једној биолошкој лабораторији у Флориди, био је јако изненађен начином њиховог кретања, њиховом способношћу да зачас промене боју тела, затим вештином којом хватају сићушне ракове и, најзад, изгледом њихових готово људских очију, које на први поглед дају утисак извесне интелигенције.

Постоји више од стотину врста октопода. Већина не премаша метар у обиму. Неки су толико сићушни да, док су млади, могу стати на човеков нокат. У Средоземном Мору, где су нарочито распрострањени, ретко ће се наћи неки чији су пипци дужи од два метра. Ако негде постоје веће хоботнице, претпостављају зоолози, њих треба очекивати само у великим дубинама Пацифика. Прича се да су у желуцу уљешуре, једне врсте кита, пронађени пипци хоботнице дуги петнаест метара. Уосталом, каквих све прича није било! Плиније Старији забележио је да је једна хоботница била тешка 318 килограма и да је имала главу као буре, док су морепловци и рибари одвајкада причали како су им огромне хоботнице ломиле катарке и превртале чунове. Но, све то припада само легенди.

Мало који научник данас верује да ће хоботница, неизазвана, напасти човека. Чувени француски гњурци Фредерик Дима и Жан Кусто пишу како су се заиста бојали да се при спуштању на морско дно нађу лице у лице са овом немани. Но, једног лепог дана то се ипак догодило. Дима је наишао на октопода и покушао да га одлепи с једне подводне стене, али се животиња очајнички увијала и бранила, све док се није ослободила његових шака. Другом приликом Дима је хтео да октоподове пипке обавије око руке. И овога пута он се измигољио, остављајући на гњурчевој кожи незнатне црвене трагове.

Може се чути и тврђење да се октопод креће муњевитом брзином. Заиста, кад је у невољи, он може да буде хитар, али, углавном, његово је кретање умерено. Креће се на два начина: потискивањем унапред, као да располаже ракетним уређајем, и „корачањем" помоћу пипака. У првом случају он отвара шкрге, увлачи кроз њих воду, коју потом снажно избацује кроз неку врсту одводне цеви. Свако овакво пражњење потискује га лагано унапред за два до три метра.

Кад хоће да шчепа жртву, хоботница покреће пипке брзином бича кад фијукне. Тада може да има и чудесну снагу. Хоботница која у обиму има један метар, у стању је да подигне поприличан камен. Било их је које су у лабораторијама извлачиле чепове за запушавање одводног канала у акваријуму у коме су се налазиле.

Октопод је у стању да се увуче у најмању пукотину. Неки надзорник акваријума причао је како су октоподи, чији су пипци били дуги један метар, побегли из кутија у којима су их преносили кроз пукотину широку свега три и по милиметра.

Октопод запањује својом способношћу мењања боје. На песку он је бледожут, на стени је црвенкаст или плавичаст, на алгама светлозелен, а на пегавој површини пегав. Да ли ће му кожа бити глатка или рапава, такође зависи од околине. Његове хроматофоре — ситне, голим оком невидљиве пигментне кесице у којима се налазе разне боје — смештене су у кожи и могу се по вољи растезати. Некипут оне могу да се повећају и до шездесет пута. Растезањем црвених и скупљањем осталих хроматофора хоботница постаје црвена, односно зелена, сива итд. Кад угледа непријатеља, побледи као човек када се уплаши.

Једног дана, у биолошку лабораторију неког научног завода дошао је фотограф који је желео да сними исту хоботницу у разним бојама. Пошто су му је преместили у суви акваријум, фотограф ју је цео сат диркао и боцкао да би променила боју, но она није хтела ни да чује. Заморен, дигао је руке од снимања и дохватио животињу да би је вратио на старо место. Али, баш у том тренутку, она му је упутила кестењаст млаз течности, која је врло непријатно обојила фотографово светло одело. Занимљиво је да су ту били присутни и други људи, али нико није настрадао осим фотографа.

Наука још није открила састав овог хоботничиног мастила. Зна се само толико да на човечју кожу и на рибе нема никакво дејство.

Природа је обдарила хоботницу великом плодношћу. Женка снесе око 45.000 јаја, белих као бисер а великих колико половина зрна пиринча. Она љубоморно чува положена јаја, па чак одбија да ишта стави у уста у току шест до осам недеља док их штити од разних морских становника.

Пошто не жели сусрет са својим непријатељима, октопод је ноћна животиња. Преко дана, он се крије у пукотини какве стене. То његово склониште Кусто и Дима описали су у својим извештајима као „кућицу која има кров од каквог пљоснатог камена тешког десетак килограма. Камен је с једне стране уздигнут до 20 сантиметара и подупрт камичцима... Пред улазом је нека врста „бедема", заклон од свега и свачега: шљунка, шкољки и рачјих љуштура... Дуги пипак октопода извирује из унутрашњости и лежи на заклону. Из мрака вреба његово неповерљиво око. Док смо се приближавали, пипак се постепено грчио, повлачећи за собом каменчиће са улаза, као да за собом затвара врата. Најзад, „власник стана" је био потпуно забарикадиран".

Све своје време хоботница проводи у трагању за храном. Рибе су сувише брзе да би их ловила, па се зато храни углавном рачићима и другим ситним љускарима, чији оклоп ломи својом рожастом губицом, која је налик на папагајев кљун.

„Хоботница има добар вид, који не заостаје за човечјим, — пише један природњак. — Њен мозак је већи и развијенији од мозга ма којег другог бескичмењака".

Октопод се лако припитомљава и није га тешко навићи да узима храну из руке чувара или посетиоца зоолошког врта. Може се чак научити да вам својим пипцима отвори шаку у којој држите комадић хране. У граду Брајтону, у Енглеској, постојао је октопод који је имао обичај да ноћу одлази из свога у суседни базен, да тамо узме једну рибу, да се истим путем врати и да је тек тада поједе.

Последњих година извршени су многи опити с хоботницама, да би се утврдио степен њихове интелигенције. Природњак др Пол Шилер, који проучава интелигенцију животиња у лабораторији у Оринџ Парку, у Флориди, научио је једну хоботницу да отклапа лонац у коме јој остављају по једног рака. Другом приликом, на леђа мањег рака стављен је био картон, за који је везана жица са слабом електричном струјом. Чим је додирнула картон, њу је протресла струја. Пошто се то трипут поновило, она је одустала од даљих покушаја, јер је научила да је рак с белим картоном извор нелагодних осећаја, и одлазила је тамо где се налази рак без картона.

Мале занимљивости

ДРВО АРИШ

Дрво ариш је шумско дрво. Расте у Европи: на Алпима, на Карпатима, Судетима и у Пољској. Код нас, у Словенији, расте на већим висинама обичан ариш. Ово се дрво, због своје тврдоће и трајности, много цени. Употребљава се за грађење на води, мостоградње, за врата и спољашње делове прозора, за израду намештаја, облагање зидова, таваница итд.

ВУГА ЗЛАТКА

Вуга златка је већа певачица селица дугих крила и кратких ногу. Гради лепа гнезда на дрвећу у шуми. Женка је зеленкаста, а мужјак златножут, сем крила и репа који су црни. Има пријатан глас. Храни си инсектима, нарочито гусеницама. Радо једе трешње и друге плодове.

НАЂЕН ЈЕ СЕВЕРОЗАПАДНИ ПРОЛАЗ

Истраживачи су столећима узалудно покушавали да пронађу северозападни пролаз

кроз канадски Арктик. Најзад, у августу 1954 године, тај пролаз нашла су два америчка брода.

ШТА ЈЕ БАЛБИС?

Балбис је подножје за бацање дискоса у јелинском стилу. Стране подножја направљене су од дрвета или гвожђа, а у унутрашњости испуњено је земљом или чврсто сабијеним угљеним пепелом.

НАЈКРУПНИЈИ ГРАД

Забележено је да је досад најкрупније зрно града пало у Немачкој 1925 године, и то у

месту Хајдграбен. „Ледена каменица" имала је облик паралелопипеда, чија је једна страна била 25 сантиметара, друга 14, а трећа 12 сантиметара. Тежина јој је износила један и по килограм.

ТАФТЕТИЦА

Тафтетица је врста јабука. У нашу земљу увезена је из Немачке. Раширена је нарочито у Хрватској и Словенији. Има две врсте тафтетица: касноцветне и зимске. Зимска је код нас раширенија.

ШТА ЈЕ МУФНА?

Муфна је затворена посуда од шамота или другог материјала који је постојан на високој температури. Служи за индустриске пећи у случајевима кад материјал за прераду не сме да дође у додир ни с горивом ни с топлим гасовима.

Шта дугујемо Неандерталцу

Човекова најубојитија оружја у борби против хладноће — кров над главом, одећа и ватра — нису изум наших директних предака. Она су нам остала као наслеђе од нашег давно изумрлог прапретка, неандерталског човека. Тако бар у својој новој теорији тврди Џ. Веклер, професор универзитета Јужне Калифорније.

У давна времена, пре наступања трећег леденог доба, људи су живели номадским животом. Као и животиње, и они су мењали место свог боравка и селили се на југ или север, што је зависило од климе. Између два ледена доба човек се померао према северу Европе. То померање било је лагано и, наравно, без неког плана. Човек се поводио за климатским приликама и условима опстанка. Претпоставља се да померања према северу, а касније према југу, нису износила више од десет до петнаест километара по једној генерацији, јер се клима лагано мењала, тако да их животни услови — топлота, биљни и животињски свет — нису приморавали на веће миграције.

Кад је у Европи почело треће ледено доба, човек се пред хладноћом лагано повлачи према Африци. Групе људи које су населиле Европу и Индију кад је на земљи поново отоплило разликовале су се од оних које су пред зимом побегле: биле су на много вишем културном ступњу.

Међутим, на другој страни велике географске баријере — хималајског планинског ланца — Неандерталац се развијао. Први становници Средишње Азије нису били номади у оном смислу у коме су то били његови европски рођаци. Њему није било могућно да се, бежећи пред хладноћом која је наступала, повлачи према југу, јер су му пут затварале планине. Он, природно, није знао да би пред зимом могао побећи на тај начин што би неколико стотина километара ишао на исток, заобишавши тиме планине, а затим скренуо на југ.

Неандерталца Средишње Азије зима леденог доба затекла је тамо где је живео. Многи од њих су на одела, а они који су, упркос све јачој хладноћи, остали у животу, а нарочито њихови потомци, почели су се прилагођавати новим условима. Пре свега, они су се физички изменили: постали су нижи, темељнији и кошчатији. А тада, као и савремени човек кога неки нарочито тежак проблем натера да напрегне све своје умне моћи да би нашао решење, наш давни предак напрегао је свој, на размишљање још неприучени, мозак и резултат је био тај да се заогрнуо крзном дивљачи, нашао пећину која га је донекле штитила од зиме и научио да одржава ватру коју је, случајно, гром изазвао негде у његовој близини.

А кад је треће ледено доба прошло, број средњоазиских становника нагло је стао да се повећава. Тражећи нова станишта, неки од њих стигли су чак до северозападне Индије и источних делова Европе. Ту су се срели с правим претком данашњег човека — „хомо сапиенсом". Према теорији доктора Веклера, „хомо сапиенс" научио је тада од свог примитвнијег претка како се може одећом, заклоном и ватром борити против неповољних климатских услова. Укрштање Неандерталца и „хомо сапиенса" дало је нову врсту, такозване напредне Неандерталце, који су веома дуго претстављали научну загонетку. Изгледа да је „хомо сапиенс" још нешто научио од Неандерталаца: да сахрањује своје мртве.

КИКАПУ-ИНДИЈАНЦИ

Ко хоће да проучава живот Индијанаца из Висконсина — нека иде у Мексико. Ово звучи чудно, јер се Висконсин налази на северу САД, близу канадске границе, и од Мексика га раздвајају велика пространства. А још је чудније то што се сваком оном који жели да посети ове Индијанце препоручује опрезност. Иако већ вековима живе поред белих људи, Кикапу-Индијанци — њих 387 преосталих — нерадо примају белце у своје насеље. Они свим силама чувају своју независност и своје обичаје. Тако су спалили и две школе које им је подигла мексичка влада, одбијају да приме лекара и неће ни за живу главу да уђу у амбуланту која је подигнута само за њих. Они имају два поданства — америчко и мексичко — али нису одушевљени ни једним ни другим.

Кад су два америчка етнографа ипак дошла до насеља ових Индијанаца, које се зове Нацимиенто, прво што су чули био је пуцањ. Њиме је оглашен долазак нежељених странаца. Кад су старом и хромом поглавици Папиквану изложили да су дошли ради проучавања живота и обичаја његовог племена, које је некад живело у Висконсину, он им то испрва није хтео дозволити. „Школе белих људи су криве што наши обичаји нестају, — рекао је он — и зато ми не желимо присуство белих људи међу нама". Научници су једва некако измолили одобрење да остану у селу.

У току свог боравка међу Кикапу-Индијанцима, етнографи су имали прилике да проуче и препишу многе старе шпанске документе којима се додељује земља досељеним Индијанцима. Дуго су разговарали с поглавицом, који је кривио беле људе за то што је нестала дивљач у шумама и преријама, као и за нестанак Индијанаца, староседелаца шума и прерија. „Ви бели људи, — говорио је поглавица — прво уништите нешто, а затим доносите законе којима покушавате да сачувате оно што је остало. Немилосрдно сте уништавали дивљач иако вам није била потребна за храну, а сад стварате некакве резервате да бисте последње примерке у њима одржали. Убијали сте сачмом птице ради перја, и тровали сте појила бизона ради њихових кожа. Тако су Индијанци остали без хране".

Кикапу-језик је наречје алгонкинског језика. Само мали број ових Индијанаца говори шпански и енглески, а и они нерадо показују то своје знање. Док су живели у Висконсину, до половине 17 века, били су полуномади. Бели насељеници потискивали су их полако на југ — у Илиноис, Канзас, Оклахому, Тексас. За време грађанског рата прешли су у Мексико. Међутим, ни ту ово прогоњено племе није нашло мира. Неки амерички мајор отишао је с војском у Мексико и силом вратио Индијанце у САД, да би касније били насељени у резервату у Оклахоми. Половина племена је ту и остала, а половина се вратила у Мексико. Но, и после много година одвојеног живота оба дела и даље одржавају тесне везе. Кикапуи из Оклахоме прелазе велика растојања да би присуствовали племенским свечаностима својих сродника у Мексику. Дозвољено им је да слободно прелазе границу и не наплаћају им се никакве царине.

Кикапу-Индијанци стављају добро племена на прво место. Сви су у међусобном сродству. Богатство не даје никакве привилегије, већ се једино уважавају они припадници племена који се истичу способношћу у лову и занату. Невероватна је њихова жеља за независношћу, којом се разликују од осталих северноамеричких Индијанаца. Они кажу да не желе да њихова деца постану непоштена, лицемерна и бестидна — као што су то бели људи. Злочини су међу њима непознати, тако да полиција код њих нема посла.

Тридесетих година овога века мексичка влада им је поделила земљу, зграде и стоку и Кикапу-Индијанци постали су земљорадници. Њихове њиве и воћњаци давали су богат род, а стока и коњи су им се умножили. Но, неколике узастопне сушне године претвориле су ову област у пустињу и благостању је дошао крај. Кикапуи су распродали стоку и сад одлазе на рад у САД као сезонски радници. Кад су код куће, људи се баве искључиво ловом, док жене раде све остале послове. Сваке године иду у велики лов, у коме учествује цело село. Суседни фармери не дозвољавају им да лове на њиховим имањима, и то доводи до сукоба. Индијанци сматрају да је дивљач свачија, јер не носи жиг власника, као стока.

Кикапу-Индијанци нису дозволили америчким етнографима да их фотографишу, јер то, по њиховом веровању, може да нашкоди сликаној особи. Кад су Американци рекли поглавици да желе да напишу књигу о Кикапуима, да би се и кроз сто или двеста година знало за њих и за њихове обичаје, овај им је поносно одговорио да је то непотребно. — Ако кроз двеста година не буде више било Кикапуа и њихових обичаја, — рекао је поглавица — то ће бити крај света. Кад буде нестало Кикапуа, нестаће и свих осталих људи, па неће имати ко да чита књигу.

АТОМИ У ЛЕЧЕЊУ ЗУБА

У дентистичкој школи у Мичигену проучава се већ дуже времена дејство калцијум-хидроксида, супстанце која се употребљава у зубарству. Испитивања се врше помоћу радиоактивних изотопа. Кад се оне помешају с калцијум-хидроксидом и мешавина стави у зуб, може се лако пратити његово деловање. Мисли се да ће се на овај начин утврдити до каквог спајања долази између ове супстанце и ћелија зуба.

ВЕРОВАЛИ или не...

БОГАТИ ПРОСЈАК

Џон Мак Доног (1779—1850), из Њу Орлеанса, живео је пуних 35 година од просјачења и мале помоћи коју му је давало једно добротворно друштво. Међутим, кад је Мак Доног умро нађен је његов тестамент из кога се видело да је тобожњи просјак био у ствари веома имућан човек. Сву своју имовину — око милион и по долара — Мак Доног је наменио подизању основних и средњих школа у којима је школовање морало бити бесплатно. Од његове заоставштине подигнуто је 36 школа.

КУЛА ОД СТАБАЛА

Шест египатских смокава у једној башти у Санта Крузу, у Калифорнији, израсле су тако да њихова

испреплетана стабла образују необично правилан решеткаст ваљак.

САМ СЕБЕ ДВАПУТ ОПЕРИСАО

Ивен О'Нил Кан, некад познати њујоршки хирург, двапут је оперисао самог себе. Године 1929 он је себи извадио слепо црево, а 1932 — тада већ седамдесетогодишњак — оперисао је себе од бруха, и то без ичије помоћи.

НАЈОСЕТЉИВИЈИ ДЛАНОВИ НА СВЕТУ

Захарије Роден из Гарден Ситија, у Америци, има необично осетљиве дланове. Он је у стању да додиром длана открије на равној површини испупчења која износе свега стоти део милиметра.

НЕВЕСТЕ КОЈЕ СЕ НОСЕ У — УШИМА

Према неписаном закону индиског племена Лотхи, младић који жели да се ожени удовицом мора претходно да склопи брак с једним паром наушница. Тек пошто протекне година дана, он се може развести од те своје необичне „невесте", коју за све то време мора да носи у ушима, и оженити се удовицом коју је изабрао.

СЛАБА РЕКЛАМА

Сопственици једне од највећих продавница дезертних алкохолних пића у канадском граду Отави су четири брата Собер, чије презиме у ствари значи „трезвен".

ВЕШТ ПЛИВАЧ

Роберт Краут из Балтимора, у Америци, може по-

трбушке да се одржава на површини воде пет до седам минута, држећи за то време изнад воде главу, руке и стопала.

Да се брод не би љуљао...

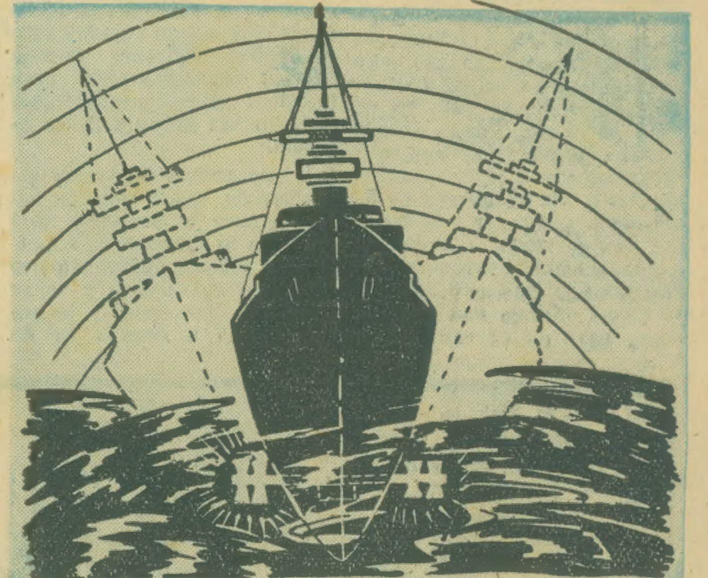
Како да се смањи љуљање брода на немирном мору — то је питање којим су се бавили многи конструктори и проналазачи. Од 1880 године, кад је патентиран први овакав проналазак, предлажу се све нова и нова решења. Код неких су употребљени танкови, код других ђироскопи (зврк), затим пераја, итд. Италијани су 1932 године окушали стабилизатор на зврк, али нису били задовољни резултатима. Један једини овакав уређај био је тежак око 750 тона и заузимао је много бродског простора.

Дени-Браунов стабилизатор био је боље среће. Он је обелодањен 1936 године и успео је да освоји поверење многих бродарских предузећа у свету. Данас је велик број бродова снабдевен њима, међу којима и око 120 бродова британске морнарице. На два велика прекоокеанска брода, „Саксонију" и „Саудерн Крос", они су постављени већ при самом грађењу. Овакав стабилизатор има и највећи британски путнички брод, „Квин Елизабет", који је саграђен пред сам рат.

Постројење стабилизатора на овом џиновском броду састоји се од два пара пераја, која се, по потреби, могу увући у бродско корито. Сваки појединачни пар покреће се независно од оног другог, а постављени су на растојању од 17 метара. Пераја се налазе на осовинама од специјалног челика и покрећу се помоћу хидрауличног механизма. Извлачење пераја траје свега два минута.

Начин рада пераја веома је једноставан. Кад се покрену из хоризонталног положаја, онда један пар дејствује нагоре, а други надоле, у дубину. Тиме се ублажава љуљање брода, јер се на његовим боковима јављају силе супротне дејству таласа. Два мала механизма на зврк аутоматски подешавају брзину кретања пераја и њихов нагиб.

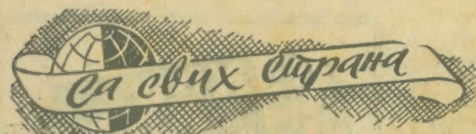
Постављање стабилизатора овог типа на већ готов брод није нимало лак посао, јер намеће разне техничке пробле-

ме. Например, код брода „Квин Елизабет", због његове велике ширине, било је потребно ускладити рад једног с радом другог пара пераја помоћу електричног уређаја, а не помоћу механичког, како је то код мањих бродова. Намештање пераја може и да не успе.

У почетку се мислило да стабилизатор успорава кретање брода, али је убрзо утврђено да није тако. Напротив, брод са стабилизатором, у случају невремена и буре, не мора да смањи своју брзину онолико колико брод без њега.

Данас, кад авијација претставља за бродарство све опаснијег конкурента — нарочито на Атлантском Океану — свако побољшање које се може пружити путницима много значи. Мада стабилизатори немају утицаја на посртање брода (љуљање око попречне хоризонталне осовине), они знатно смањују друге неугодне покрете, нарочито оне који личе на спиралу, за које се сматра да највише изазивају морску болест. Раније се догађало да, поред штете због поразбијаног посуђа која обично прати пловидбу по невремену, и друштвени живот на овим „пловећим хотелима" потпуно замре за време непогоде. С добрим стабилизаторима, таквог страховања више нема.

ИЗЛОЖБА — „АТОМИ ЗА МИР“

У Лондону је недавно отворена путујућа изложба, која ће трајати пет месеци, на којој је приказана мирнодопска примена атома. Изложба је смештена у пет камиона. На њој су приказане бескрајне могућности примене атомске енергије за подизање животног стандарда. Све је објашњено веома једноставно и разумљиво је и нестручњацима. Тако посетиоци сазнају да 454 грама урана 235 дају енергију равну оној која се добија од 1,179.350 тона угља. На изложби је исто тако приказано да атомске бомбе које су већ направљене могу да послуже као огроман извор енергије за повећање благостања људи на земљи.

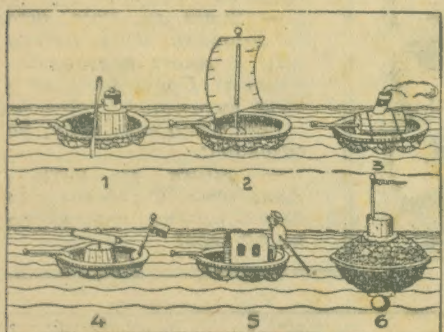
☆ ☆ ☆

...И АТОМИ КОЈЕ УВО ЧУЈЕ

Атоми и ситни елементарни делићи невидљиви су за људско око, али зато уво може да их чује. Ерик Куби и Јохан Ашенбренер саставили су такозвани „акустични атомски буквар“ који је у студију за електронску музику северонемачког радија у Келну тонски остварио Хајнц Шиц. Пренос је вршен на средњим таласима. Ова тонска слика претставља грађу атома у звуцима. Дуготрајним зујањем, високом или дубоком зуком разазнају се протони, електрони и неутрони, док мезони муњевито брзим звецкањем изводе „скокове буве“.

☆ ☆ ☆

МОРНАРИЦА ОД ОРАХОВИХ ЉУСАКА

На слици је приказана „поморска флота“ направљена од ораховиx љусака. Покушајте и ви да то направите. На цртежу се виде: 1) чамац на весла, 2) једрилица, 3) парни брод, 4) топовњача, 5) гондола и 6) подморница.

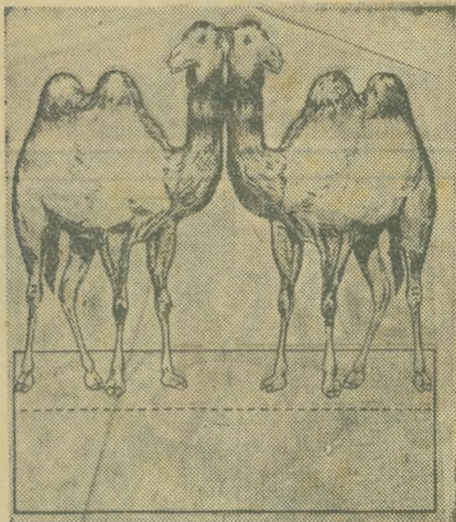
☆ ☆ ☆

РИБА У ДЕЧЈОЈ ИСХРАНИ

Да би се утврдило да ли су деца која се хране рибом отпорнија од остале, у Енглеској и Америци, од 1946 до 1953 године, извршено је више од пет милиона специјалних прегледа по школама. Код преко 1,700.000 деце до петнаест година живота јасно се показало да је исхрана рибом повољно утицала на организам. Утврђено је, например, да је број обољења за време епидемија које прате поједина годишња доба код деце која су се претежно хранила рибом био мањи за 25 отсто. Ово је нарочито био случај при епидемијама грипа и шарлаха. Осим тога, у крајевима где се деца највише хране рибом изостанци од школе мањи су за 31,5 отсто него у местима где се риба мање једе.

☆ ☆ ☆

ДВЕ КАМИЛЕ

Ако не умете сами да нацртате, а ви помоћу индига пресликајте овај цртеж на картон. Затим га савијте по линијама и камиле ће стајати. Ако хоћете, и обојите их. На исти начин можете направити и друге играчке.

☆ ☆ ☆

МАОРСКЕ РЕЗБАРИЈЕ

Маори су полинежанско племе које живи на Новом Зеланду. Раније су били људождери, али су доцније лако примали културне тековине. Волели су да се тетовирају. Куће су правили од дрвета, а чамци су им били богато украшени дрворезом. Почетком овог века, у једној пећини близу града Уеверлија нађене су оригиналне и ретке резбарије старе више векова. Оне су одмах стављене под заштиту државе и сада су у истом стању у коме су биле пре педесет година. У њима превлађује мотив гуштера, али има доста и спиралних шара. Неки гуштерови имају шару у облику лепезе на корену репа. Сличне резбарије нису нађене на другим местима на Новом Зеланду.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

Како ЖИВОТИЊЕ СПАВАЈУ

Природњаци су проучавали животиње у сваком погледу, па нису занемарили ни то како оне спавају. Један од њих, Френк Лејн, износи пуно занимљивих појединости о различитим навикама животиња приликом спавања.

Неке врсте змија готово стално спавају. Оне се буде тачно у подне, а већ после два часа поново „легну“ и спавају све до сутрадан у подне. Зец спава с честим прекидима — око двадесет пута у току 24 часа. Британски дрозд будан је око девет часова у току зимског дана, а остало време проведе у спавању. Међутим, средином лета он се буди већ око два часа изјутра, а иде на спавање тек око девет увече.

Већина животиња не тражи никакав удобан лежај, али их има које пре спавања брижљиво „намештају кревет“. Таква је, например, горила. Код горила обично цела породица спава заједно, у неком удубљењу у дрвету, преко кога се спуштају гране и заклањају га од погледа. Из разлога безбедности, одрастао мужјак, глава породице, не спава с њима, већ на земљи, испод дрвета. Као душек горилама служи сува земља, маховина и друге биљке, а суве гранчице као покривач. Природњаци који су имали прилике да виде ове покриваче нашли су на некима од њих по двадесет и више савршено увезаних чворова. Људи који су спавали у напуштеном горилином кревету кажу да су се у њему одлично осећали. Горила се касно буди, а и већи део дана проведе у спавању.

Други велики мајмун, орангутан, спава готово увек на врху дрвета. Његово гнездо може да има у пречнику и 120

сантиметара. Оно је начињено од испреплетених грана и обложено је лишћем. Док спава, орангутан држи прсте стегнуте у песницу, за разлику од човека, који спава с лако савијеним прстима. Кад се удобно смести у свом лежају, орангутан се обично рукама ухвати за најближе гране и његови се прсти обавију око њих. Тако се не може десити да у сну падне с дрвета. Ово је уствари иста врста механизма на коју наилазимо код птица, које спавају седећи на гранама.

ЕЛЕКТРИЦИТЕТ ОД СУНЦА

Лабораторија за аеронаутичка истраживања у САД начинила је апарат који сунчеву енергију претвара у електричну. Апарат је сићушан, али је у стању да произведе довољно енергије за један електрични часовник. Волтажа се може повећати везивањем елемената у ред, према потреби. Већи апарати могу произвести веће количине електрицитета. Например, танак лист кристала величине 1,2×4,5 метра, смештен на крову куће, може да производи електричну енергију за све кућне потребе: осветљење, кување, фрижидер и друге електричне уређаје. Апарат ради на бази кадмијум-сулфида, једног жутог прашка који се употребљава за израду боја. Кад је минерал у кристалном облику, он омогућује непосредно преобраћање сунчеве светлости у електричне таласе. У почетку је овај кристал употребљаван у величини коцке шећера, али се показало да је његово дејство много јаче кад је истањен. На крајевима листа налазе се електроде. Позитивна електрода је од сребра, а негативна од меког метала индијума.

РАЗНОВРСНА УПОТРЕБА ХИДРАЗИНА

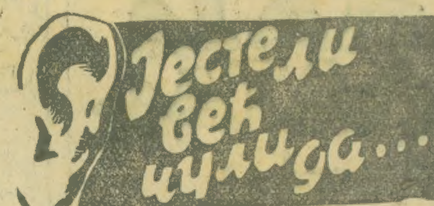
Хидразин, производ на бази амонијака, ускоро ће имати још ширу примену. Засад се он употребљава као гориво за ракете које се шаљу у васиону, затим као основа за добијање веома лаких пластичних материја које се употребљавају за изолацију звука, за вулканизирање каучука и прављење аутомобилских гума, за справљање многобројних лекова, од којих је најпознатији римифон, итд.

РАДИОАКТИВНОСТ МЕСЕЦА

Месечева површина има тако мало радиоактивности да би испитивање његове површине било безопасно за људе. Тако бар каже др Сингер, професор физике на Универзитету у Мериленду. Радиоактивни елеменат који се под утицајем космичких зракова највише ствара на Месечевој површини јесте тритонијум, водоник трипут тежи од обичног, али су његове количине ипак толико мале да немају готово никаквог дејства.

НОВА ПЛАСТИЧНА МАТЕРИЈА

Једна нова пластична материја која је израђена у Француској већ увелико конкурише досад познатим пластичним материјама. Она се добија на тај начин што се на платно од јуте или сизала слажу слојеви полиестра, добијеног од рицинусовог уља. Тако добијена материја не рђа, не нагриза је морска вода, отпорна је према инсектима и гљивама, изолује топлоту, а лака је и плива на води. Она је у стању да издржи притисак од 600 килограма по квадратном сантиметру и веома лако се лије. Од ње се могу правити разни предмети, као чамци за спасавање и многе друге ствари. По цени и квалитету може да конкурише сваком металу.

... велики немачки песник Шилер био је једном кажњен затвором зато што је присуствовао претстави својих „Разбојника“. Наиме, у то време Шилер је био пуковски лекар код војводе од Виртемберга, који му је изричито забранио да присуствује извођењу „Разбојника“ у Манхајму.

... на Месецу постоји кратер Бошковић, назван тако по дубровачком астроному, математичару и филозофу Руђеру Бошковићу.

... да би се што боље обезбедио од непријатеља, византиски владар Андроник III подигао је у солунској равници град Гинекастрон, што значи „Женски град“. Овај град имао је велику кулу, тако добро утврђену да ју је могла бранити и женска посада.

... прву електричну железницу начинио је 1870 године немачки инжењер Вернер Сименс.

... у давна времена носорози су живели и у Европи, па и у нашим крајевима. Остаци носо-

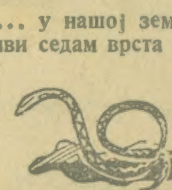
рога нађени су код нас у Крапини.

...наше ветеринарство основао је и дао му научну основу Словенац др Јанез Блајвајз (1808—1881), који је написао већи број књига о болестима код животиња.

... још пре почетка нове ере салеп је био познат као хранљиво и лековито средство. Плиније, Теофраст и Диоскорид указују на ову његову особину и у неким својим списима препоручују разне врсте биљака од којих се он може справљати.

...планета Сатурн 720 пута је већа од Земље.

... у нашој земљи живи седам врста от-

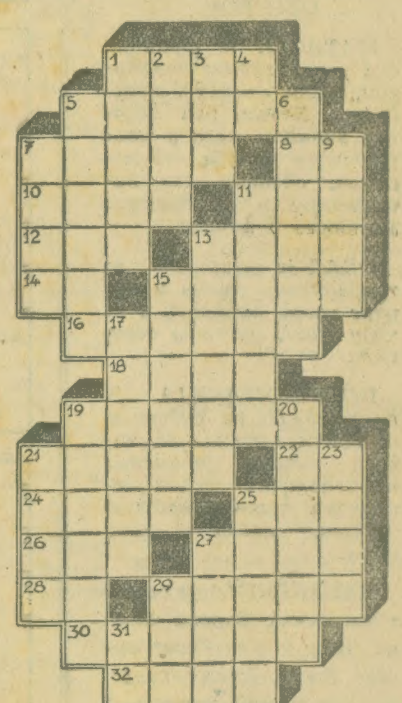

ровних змија, од којих су најраширеније и најпознатије поскок и риђовка.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) сировина при фабрикацији сапуна; 5) наша планина; 7) личност из романа „Павиљон жена“; 8) домаћа животиња; 10) област у Грчкој; 11) ловачки пас; 12) град у Француској; 13) једна Ибзенова драма; 14) мера за површину; 15) један занатлија; 16) најјужније кварнерско острво; 18) град у Алжиру; 19) репродуктивни музичар; 21) град и пристаниште у Бугарској; 22) слово латинице; 24) прибор за рад; 25) узвик; 26) акустичка појава; 27) град у Грчкој; 28) део коњске опреме; 29) област у Турској; 30) висораван на граници Француске и Белгије; 32) повреда.

Усправно: 1) историско место код Сплита; 2) личност из народне поезије; 3) притока Азовског Мора; 4) ономатопеја лавежа; 5) летовалиште крај Дубровника; 6) врста рибе; 7) географски појам; 9) земљорадник; 11) метал; 13) град у Италији: 15) врста сувог грожђа; 17) летовалиште на северном Јадрану; 19) драма Оскара Вајлда; 20) италијански вајар из 16 века; 21) санитетски материјал; 23) врста цвасти; 25) део дрвета; 27) пристаниште на Арабиском Полуострву; 29) речно острво; 31) познати заводи код Ниша.

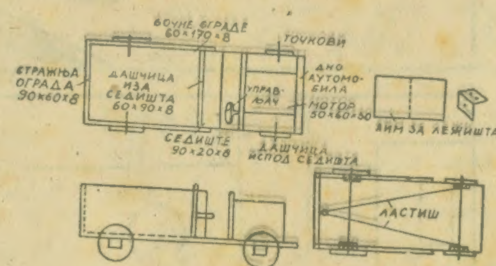
РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) дует; 5) Картум; 7) Парма; 8) ос; 10) алга; 11) ада; 12) опа; 13) Арес; 14) ка; 15) Адана; 16) колега; 18) тамо; 19) година; 21) Памир; 22) Р(абар) Б(раслав); 24)Уран; 25) ама; 26) нон; 27) стил; 28) он; 29) Илија; 30) антена; 32) Ната.

Усправно: 1) Дарга; 2) урма; 3) ета; 4) ту; 5) калпак; 6) Модена; 7) „Паок“; 9) саса; 11) Арагон; 13) Адемир; 15) Аладин; 17) отоман; 19) Гарона; 20) армија; 21) пуно; 23) бала; 25) Атина; 27) слет; 29) Ита; 31) Н. Н.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Направите сами

Овом приликом показаћемо вам како се прави теретни аутомобил, који ћете — ма како ви у то не веровали — чак и „моторизовати“.

Поједине делове тог аутомобила треба да изрежете из меког дрвета (према слици) и закуцате, или још боље залепите, један на други. Разуме се да то треба да урадите врло пажљиво. За осовине точкова употребите игле за плетење дуге 11 сантиметара, а за лежишта тих „осовина“ избушене комадиће лима, које ћете закуцати на доњу страну оне дашчице која служи као дно аутомобила. Да не би било трења између точкова и лима, што би умањивало брзину аутомобила, између лима и точкова ставите комадиће плуте. Управљач ћете направити од једне обичне дебеле игле дуге пет сантиметара и дрвеног котура који ћете причврстити на ту иглу. Наместите га мало косо према дашчици иза седишта, а иза оног дела на аутомобилу где обично лежи мотор.

Кад је све то готово, треба и да „моторизујете“ свој ауто. То ћете урадити овако: узећете један ластиш дуг 35 сантиметара, па ћете причврстити његове крајеве за предњу осовину, а средину ластиша за задњи део аутомобилског дна. На крају, можете свој ауто обојити, или чак лакирати, бојом којом хоћете.

Скок са столице

Питајте своје другове да ли ко од њих може да се попне на столицу и да скочи с ње на земљу. Они ће вам одмах одговорити да је то врло лако. Тада реците једноме да се попне на столицу и да скочи, гледајући у земљу кроз широки крај једног догледа. Видећете да се он устеже да скочи, па и ако се реши учиниће то неспретно, зато што доглед удаљава предмете кад се гледају кроз шири крај. Што је доглед јачи, игра је занимљивија.

Чаробни квадрат

Ево једног квадрата који садржи 25 поља. У свако поље треба уписати по један једноцифрен број, тако да збир цифара у сваком реду, хоризонтално и вертикално, буде 22. За уписивање се мора употребити пет различитих цифара.

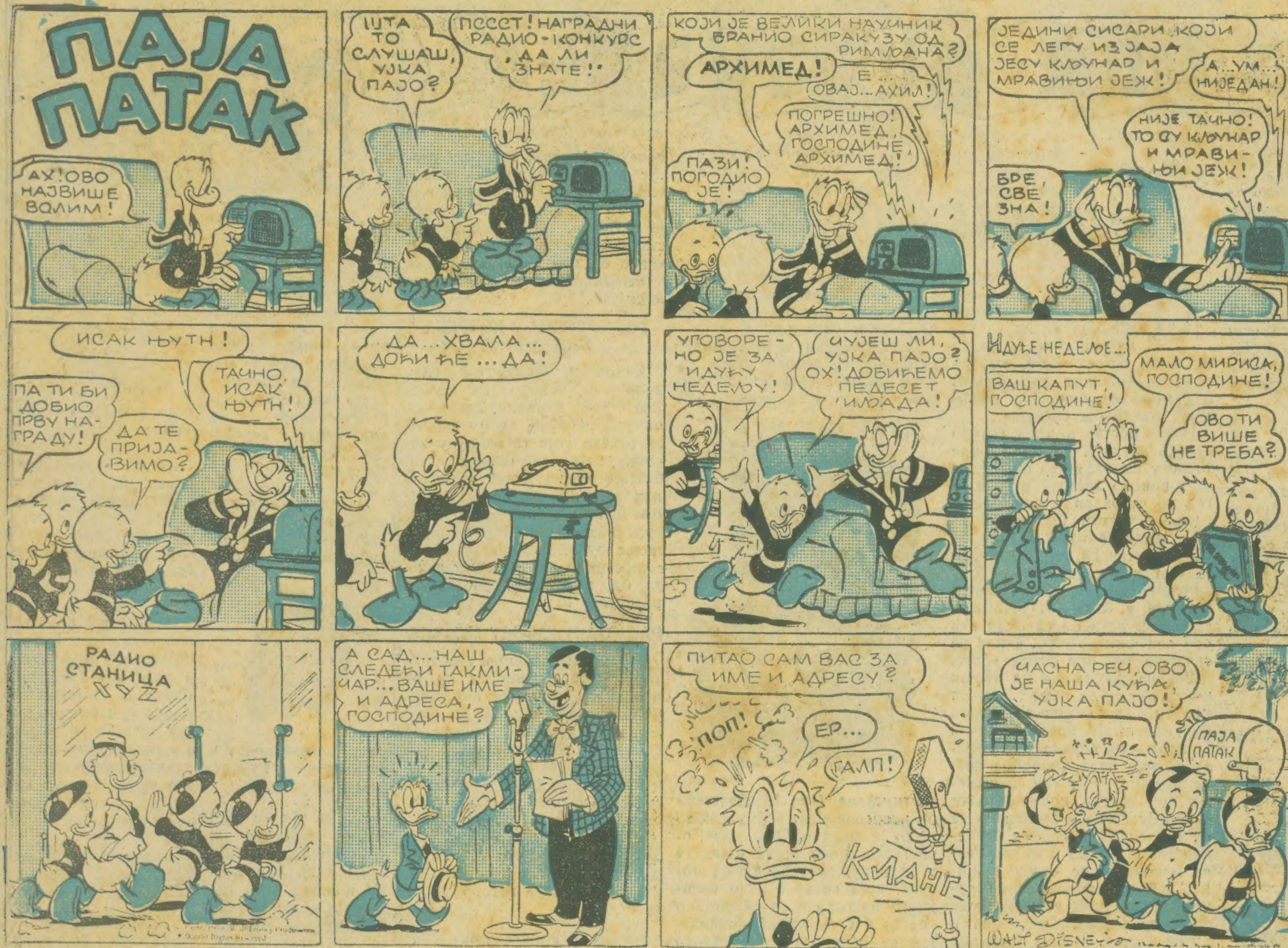
СЛ. 1

3	2	4	6	7
2	7	6	3	4
4	3	7	2	6
6	4	3	7	2
7	6	2	4	3

СЛ. 2

Покушајте, па ако не можете сами то да решите погледајте слику 2.

ПОКЛОН ЗА БОЛЕСНИКА

Паја: Хтео бих да купим неки поклон за Пату. Знаш, болесна је, па је ред да је обрадујем.

Мики: Па узми јој огрлицу. Видео сам малочас у излогу једну врло лепу. Стаје две хиљаде динара.

Паја: А, не, не... Толико болесна ипак није.

ШТО ДА ГЛЕДА ИЗА УГЛА

Паја и Пата враћају се из позоришта.

— Нећемо ваљда пешке, — вели Пата, — Види тамо иза угла има ли неки такси.

— Што да гледам иза угла кад сам погледао себи у џеп! Хајдемо!

РАДОЗНАЛО ДЕТЕ

Цео дан Раја поставља ујка-Паји нека замршена питања. Досади њему то, па рече:

— Знаш ли, Рајо, шта се догодило оном детету што је много постављало питања? Претворило се у знак питања.

Раја мало промисли, па одговори:

— Може то бити... Али, како је успевало да држи стално ону тачку испод себе?

Који је ОДГОВОР тачан

МАТАСАН је:

- *врста лека*
- *играч у позоришту*
- *стари француски писац*
- *град у Ирану*

ОБАД је:

- *планина*
- *серенада*
- *стари град у нашој земљи*
- *врста старог новца.*

ПОТИШОМАНИЈА је:

- *вештина*
- *забавна игра*
- *болест*
- *биљка.*

САРАЦЕНИЈА је:

- *биљка*
- *стари спорт на коњима*
- *град у Персији*
- *збирка средњовековних шаљивих прича.*

ОДГОВОР:

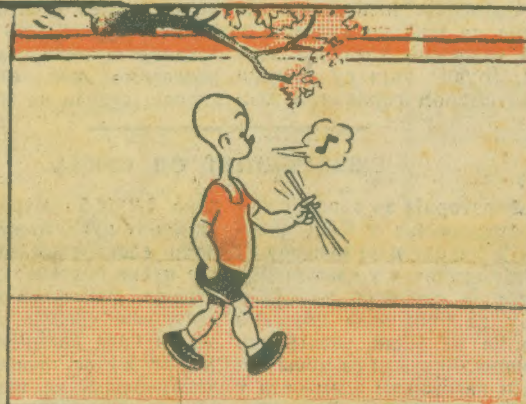
МАТАСЕН је француска реч и значи: комедијаш, пајац, опсенар, лакрдијаш. Затим, реч матасен значи и плес у коме учествују играчи под маскама, одевени као лакрдијаши и са дрвеним мачевима о појасу.

ОБАД је јутарња песма трубадура, а значи и концерт узору приређен у нечију част, јутарња серенада.

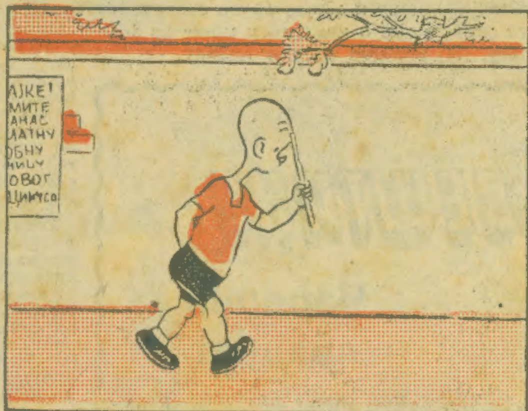
ПОТИШОМАНИЈА је вештина да се судовима од обичног стакла да изглед правих јапанских порцеланских судова лепљењем шарене хартије, цртежа, цвећа и тако даље.

САРАЦЕНИЈА је северноамеричка барска биљка. Има је око десет врста. Лисне дршке су јој шупље и кад инсекти у њих наиђу, бивају сварени. Цветови су велики и на дугим дршкама. Сараценија спада у такозване биљке бубоједе.

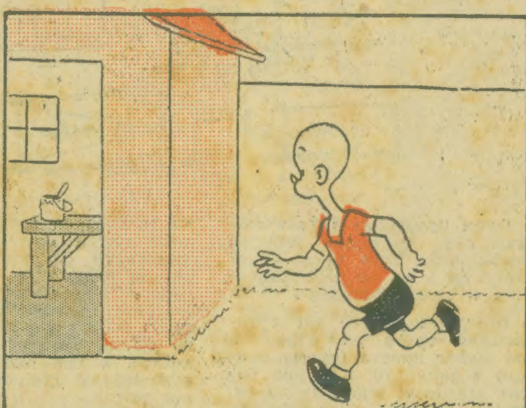

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" Штампарско-издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 102-Т-82, пошт. фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 700, полугодишња 350; за иностранство годишња 1.000, полугодишња 500 динара. Рукописи се не враћају